

BIBLIOTEKA

Glavni urednik: Nenad Rizvanović

Urednica: Jasna Grubješić

Anne Brennan i Janice Brewi

STRAST ZA ŽIVOTOM

Copyright © za hrvatsko izdanje
V.B.Z., d.o.o., 10010 Zagreb, Dračevićka 12
tel.: 01/6235419 i faks: 01/6235418
e-mail: info@vbz.hr
www.vbz.hr

Za nakladnika: Boško Zatezalo

Lektorica i korektorica: Lela Česi

Grafička priprema: V. B.Z. studio, Zagreb

Tisak: Tiskarna LJUBLJANA d.d., Ljubljana, 2004.

CIP - Katalogizacija u publikaciji
Nacionalna i sveučilišna knjižnica - Zagreb

UDK 159.922.62

BRENNAN, Anne

Strast za životom : doživotan
psihološki i duhovni razvoj / Anne Brennan
i Janice Brewi ; s engleskoga prevela
Aleksandra Mihaljević. - Zagreb : V.B.Z.,
2004. - (Biblioteka Mi)

Prijevod djela: Passion for life. -
Bibliografija.

ISBN 953-201-381-4

1. Brewi, Janice
I. Psihologija odrasle dobi -- Razvoj
ličnosti -- Savjetnik

441012021

ISBN 953-201-381-4

Anne Brennan
i Janice Brewi

Strast za životom

*Doživotan psihološki i
duhovni razvoj*

S engleskoga prevela:
ALEKSANDRA MIHALJEVIĆ

ZAGREB

Naslov izvornika:

Anne Brennan

PASSION for LIFE

Copyright: © 1992. by Success Through Fitness, Inc.

All rights reserved.

Copyright © 2004. za hrvatsko izdanje V.B.Z. d.o.o., Zagreb

ISBN 953-201-381-4

PREDGOVOR

Ova knjiga usmjerava pozornost čitatelja prema osmišljavanju biološke, psihološke i duhovne dimenzije treće životne dobi, koje postaje neodgodiva potreba suvremenog čovjeka. Autorice podrobno izlažu svoja prebogata iskustva iz radionica za usmjeravanje osobnog i duhovnog razvoja u srednjoj dobi i radionica za razvoj dugovječnosti, koje su osmislile i pokrenule u brojnim zemljama svijeta uz prožimanje teorijskih modela Eriksona, Junga i Freuda s mislima i citatima iz Biblije.

Život je putovanje prema vječnosti, prema potpunosti, jer naša osobnost nije nikada završena. On započinje prije rođenja, a putovanje se nastavlja tijekom djetinjstva, mladenaštva, sredovječnosti i zrelih godina.

Čitajući strastveno pisane retke ne možemo ostati neosjetljivi za poruke o vremenu starenja, koje je prilika i poziv za ispunjenje života u svim »godišnjim dobima«, u svim desetljećima. Tako svatko od nas, osim što može pomoći samome sebi, pridonosi novom poimanju procesa starenja kao izrazu vječne strasti za životom, uz neprekinuti psihološki i duhovni razvoj.

U dvadeset prvom stoljeću svjedočimo evolucijskom skoku: dugovječnost je postala uobičajena. U srednjim i starijim godinama, unatoč tjelesnom slabljenju, čovjekov duh i razvoj mogu se vinuti u visine i u čovjeku pobuditi takvu otvorenost, slobodu, životnu snagu, strast za životom i kreativnost kao ni u jednom prethodnom razdoblju života. Takav duh, napokon slobodan od neurotičnih prisila i sputavajućeg materijalizma omogućava jedinstvo u sebi, jedinstvo s drugima i s prirodom.

U knjizi »Suvremeni čovjek u potrazi za dušom«, Carl Gustav Jung upoznaje nas sa četiri stadija životnog ciklusa: djetinjstvom, mladošću, sredovječnošću i starošću. U sredovječnosti može uslijediti kriza rasta ili, bolje rečeno, kriza smisla. Kao i svaka kriza (termin kriza znači: opasnost-razvoj) i ova može biti razriješena uspješno i neuspješno. Uspješno rješenje znači osvještenje nesvjesnog dijela osobnosti i oslobađanje mogućnosti novog rasta u sve bogatijim životnim sadržajima. Neuspješno rješenje podrazumijeva »zaglavljivanje« u (ne)razvoju, krutost u ponašanju i svjetonazoru te bijeg u psihičke poremećaje i ovisnost.

Razvoj u prvoj polovici života označava tjelesni rast, emocionalni, socijalni i intelektualni razvoj i razvoj vještina. Sve se odvija pod

utjecajem okoline, služi prilagodbi i ostvarenju naših ciljeva i potreba. Kao na »pokretnoj traci« redaju se učenje, ostvarenje radne karijere, brak, odgoj djece do njihovog odlaska iz roditeljskog gnijezda. Na prijelazu u drugu polovicu života »traka se zaustavlja«, nastupa kriza, u kojoj treba stvoriti novi smisao. Tada na razvoj najviše utječu dubine vlastite osobnosti, sa svim svojim nesvjesnim potencijalima; ono što je bilo neiskorišteno i što je čekalo svoj trenutak.

Odbacujući razvoj i potiskujući nove osjećaje i previranja zauzimamo krut pristup krizi i jednostavno se ukopavamo i stagniramo. To je *umiranje* u četrdesetoj ili pedesetoj i *čekanje pokopa* do osamdesete, devedesete ili, čak, stote.

Ova knjiga je upozorenje da su nam potrebni ljudi s iskustvom starenja, ljudi koji se cijelog života nastavljaju razvijati i ostvarivati svoje potencijale, koji prihvataju svoju preobrazbu i tako postaju sjajni primjeri bogatstva i skrivene moći dugoga života.

Carl Jung je uočio, liječeći starije osobe, da nesvjesno u njih potpuno zanemaruje očitu činjenicu o blizini kraja, jer se život ponaša kao da se nastavlja. Zato starijim ljudima savjetuje da nastave živjeti kao da su pred njima još stoljeća, jer samo tako mogu živjeti bez straha i zadovoljavajuće.

Životno iskusna starija osoba posjeduje moć za prihvatanje života, za njegovu reorganizaciju, za proživljavanje životnih patnji i radosti. Psihičke su smetnje znaci duhovnih poremećaja, pretjeranog odnosno nedovoljno korištenja duhovne moći ili zastoja u razvoju intelektualnog, emocionalnog, duhovnog ili osjećajnog bića. Te znakove trebamo shvatiti kao putokaze prema ispunjenijem, plodnijem, načinu života. Psihičke smetnje govore da nešto nije u redu s našim razvojem ili s našim okruženjem. One su način na koji priroda poziva čovjeka da stane, obrati pozornost, otkrije što nedostaje i ostvari promjene.

Stvaralačka se plodnost nastavlja i dugo nakon reproduktivnih godina, godina podizanja djece, dugo nakon izgradnje obiteljskog i poslovnog sustava. Zrela odrasla osoba nikad ne prestaje skrbiti za ono što je stvorila, nikada ne prestaje izgrađivati i obnavljati samu sebe kroz neprekidno stvaranje i kreativnost.

Richard Bolles tvrdi kako je u današnjoj kulturi prvi dio života orgija učenja, drugi dio života orgija rada, nakon čega – u posljednjem dijelu života – slijedi orgija dokolice. Prema njegovoj teoriji, čovjeku je u svakom životnom stadiju potrebno nešto od svega toga. U kasnijim, odraslim, godinama trebali bismo učiti, raditi i uživati u dokolici.

Vrijednost ove knjige je, prije svega, u razumijevanju procesa starenja u suvremenom društvu, s težnjom da se očuva i unaprijedi kvaliteta života starije populacije te osigura njihov doprinos obogaćivanju društva i društvenih odnosa.

doc. dr. sc. Nebojša Lazić

*Već godinama poučavamo druge kako
voditi radionice usmjeravanja osobnog i duhovnog
razvoja u srednjoj dobi te radionice osobnog i
duhovnog usmjeravanja za dugovječnost.*

Radionice vodi međunarodna skupina vrsnih stručnjaka.

*Ovu knjigu posvećujemo ovlaštenim savjetnicima
za razvoj u srednjoj životnoj dobi, koji djeluju u
Americi i širom svijeta.*

*Svi navodi iz Biblije uzeti su iz izdanja
Kršćanske sadašnjosti, 1996. godine.*

Sadržaj

Uvod	11
1. Zaokupljenost životom i razvoj duše u dugovječnom životu ..	15
Pjesnikinja i filozof	15
Dar dugovječnosti dvadesetoga stoljeća	20
Neotkriveno jastvo	23
Svjesno starenje: poziv višega jastva	31
2. Razvoj u četiri stadija života	41
Srastanje sa svijetom	37
Razvoj tijekom druge polovice života	41
Četiri žene: četiri stadija	54
Duhovno primanje: duhovno davanje	58
Duša je vječno mlada	65
3. Jungovo stajalište: spoznaje za dug život	72
Srce i njegova godišnja doba	72
Nesvjesno u Jungovoj teoriji razvoja ličnosti	74
Kolektivno nesvjesno: darovi iz unutarnjeg mora	79
Predlošci životnoga tijeka	82
4. Zlato u sjeni	91
Spoznav samoga sebe	91
Nedovršen posao	95
Razvoj potječe iz nesvjesnoga	98
Obraćanje Oscara Schindlera i Zakeja iz Evandelja po Luki	102
Zlato u sjeni	105
5. Jedna priča, jedan život: prošlost, sadašnjost i budućnost	109
Tajne	109

Poziv na prisjećanje	111
Priča se nastavlja	114
Ljubav i opraštanje	117
Uzmi ljubavna pisma	121
Duhovno značenje sinkroniciteta	126
 6. <i>Zadržati stvaralačku plodnost</i>	130
Vrlina brižnosti - duhovno življenje	130
Tipologija: ključ novoga razvoja i kreativnosti ..	138
Darujte primljeni dar	148
U ulozi bake ili djeda	166
Čarobna točka	169
 <i>Bibliografija za opaske i preporučena literatura</i>	173

Uvod

U dvadesetom stoljeću svjedočili smo evolucijskoj promjeni: dugovječnost je postala uobičajena. Trajanje prosječnoga životnog vijeka se udvostručilo. U dvadeset i prvom stoljeću, čovjek na pragu sredovječnosti može očekivati da će proživjeti još jedan cijeli život. Predmet evolucije našega doba, na početku trećega tisućljeća, jest biološki, psihološki i duhovni dar još jednoga životnog vijeka.

Život je putovanje prema čovječnosti. Započeto rođenjem, ili čak prije rođenja, to se putovanje nastavlja tijekom djetinjstva, mladenaštva, sredovječnosti i zrelih godina te čak i u samoj smrti. Život je istinski dar koji smo primili od Izvora sveukupnoga života.

Druuga polovica života vrijeme je buđenja. Neistraženi unutarnji i vanjski svijet čekaju na nas i zahtijevaju našu pozornost. To su godine istraživanja unutarnjeg svemira. To su godine otkrivanja izgubljenih, nepoznatih, neiskorištenih i nesvjesnih aspekata jastva.

Ovom vas knjigom pozivamo u istraživanje ostalih svjetova. Ovo je vrijeme za najveći razvoj duše. Svršetak prve polovice života poziv je na novu »plodnost«, vrijeme za novo buđenje, za strast prema životu, ljudskom i božanskom.

Naša nesvjesna osobnost jest stvaralački temelj novoga života. Taj arhetipski unutarnji život ne zamire u srednjim ili zrelim godinama, već za svakoga od nas ostaje izvor novoga života, novoga razvoja, životne snage i strasti. Ako stvaralački temelj postane nedostupan ili blokiran, jastvo se do njega može probiti u bilo kojem trenutku, u bolesti, slabljenju, pa čak i tijekom umiranja. Osobnost nikada nije dovršena: to je naša osnovna misao. Promjena i razvoj, usavršavanje i proširenje osobnosti te izviranje neiskorištenih potencijala mogu se nastaviti cijeloga života.

Svatko od nas želi razviti vlastito, jedinstveno umijeće življenja dragocjenih desetljeća svojega života. Jednako su dragocjena i

desetljeća koja su nam darovana u dvadeset i prvom stoljeću, desetljeća dugoga života – 50, 60, 70, 80, 90 i više godina. Strast za životom u starijim godinama može sazrijeti. Strast za životom svakoga pojedinca može odražavati strast za životom samoga Tvorca života.

Možemo li sami oblikovati način na koji ćemo starjeti? Možemo li se povezati s velikim stvarateljem svoje životne priče, svojega bića, svojega jastva, Božjim odrazom u sebi? Starenje nije nešto što nam se događa. Starenje je prilika za najuzvišenije od svih putovanja, življenje ispunjenog života u svim »godišnjim dobima« i stadijima života. Starenje je poziv da se čaša života iskapi u svim životnim desetljećima, a u toj će čaši svatko od nas pronaći vlastite, jedinstvene, kreativne sokove i hranu za dušu. Da bismo ostvarili takav razvoj, pozvani smo potpuno sudjelovati u svojem življenju i u svojem umiranju. Pozvani smo potpuno svjesno i predano sudjelovati u svojem svakodnevnom životu, jer to je uvjet za razvoj duše. To je pustolovina koja ujedno zahtijeva i pobuđuje strast za životom.

Sredovječnost i zrele godine zapravo su vrijeme pročišćavanja i obnavljanja duše. Pozvani smo istraživati sve vrhunce i doline sredovječnosti, kao i vrhunac zrelih godina. Svatko od nas pozvan je i izazvan stvoriti nov obrazac vlastitoga starenja. Time nećemo pomoći samo sebi, već ćemo ujedno dati velik doprinos važnom zadatku ovoga povijesnog trenutka: novom određenju procesa starenja kao vječne strasti za životom, uz doživotan psihološki i duhovni razvoj.

U ovoj knjizi donosimo mnogo priča o ljudima koji nastoje oblikovati vlastito starenje. Svima smo im zahvalni. Neki od njih su slavne ličnosti i mogli bi biti iznenađeni kada se pronađu na ovim stranicama. Ostali su obični ljudi poput nas, koji su se našli na našem životnom putu ili su se njihovi životi isprepleli s našima. U mnogim smo slučajevima promijenile imena i pojedinosti kako bismo zaštitile privatnost tih osoba. No, jednako smo često, s dopuštenjem, navele stvarna imena osoba koje su nam vrlo velikodušno pružile nekoliko uvida o razvoju u drugoj polovici života. Te priče odražavaju teorije poznatih psihologa koji se bave razvojem u odrasloj dobi, ali i velike duhovne predaje.

Proteklih dvadeset godina bilo nam je zadovoljstvo surađivati s ljudima iz organizacije »Smjernice za sredovječnost«.

1978. godine osmislile smo i pokrenule prvu radionicu »Smjernice za sredovječnost«. 1981. godine utemeljile smo organizaciju »Smjernice za sredovječnost« i potpuno se posvetile radu s ljudima. Ponajviše smo zahvalne skupini dinamičnih žena kojoj pripadamo, Sestrama svetog Josipa iz Brentwooda, New York, jer su nam neprestano pružale podršku u ovom pionirskom poslu koji je, čini se, odabrao nas.

U tih dvadeset godina upoznale smo tisuće ljudi koji su žudjeli za ispunjenim životom i koji su željeli upoznati mogućnosti razvoja na našim tečajevima Smjernice za sredovječnost namijenjenim ljudima u dobi od 35 do 65 i više godina te tečajevima Smjernice za dugovječnost namijenjenim ljudima u dobi od 60 do 85 i više godina. Duboko smo zahvalne svim sudionicima tih radionica za sve čemu su nas poučili. Sjećamo se kako nam je, nakon jedne radionice, jedna osamdesetogodišnja žena zahvalila riječima: »Hvala vam što naše živote shvaćate ozbiljno«.

Nadamo se da će vama na isti način poslužiti ova knjiga. Želja nam je da vam ova knjiga pomogne ozbiljno shvatiti te dragocjene godine vašega života. One su istinski Božji dar.

Zahvaljujemo svim stručnjacima koje smo obučile voditi tečajeve Smjernice za sredovječnost i Smjernice za dugovječnost. Ti muškarci i žene pomažu i sebi i drugima svladati umijeće dugovječnog življenja. Oni djeluju diljem Sjedinjenih Američkih Država i Kanade, u Engleskoj, Irskoj, Rimu, Indiji, Africi, Australiji, Singapuru, Maleziji, Tajlandu, Filipinima i Newfoundlandu.

Činjenica da se radionice, koje smo osmislile za promicanje osobnog i duhovnog rasta u drugoj polovici života, nude sudionicima svih tih različitih kultura, otkriva vrlo zanimljivu istinu o ciklusu ljudskoga života. Svi smo mi utjelovljeni duhovi i, postavljeni na ovu Zemlju, živimo ovaj veličanstveni život te, unatoč svim preprekama, uživamo u različitim stadijima ljudskog putovanja, mukotrpno težimo potpunosti, stremimo višoj svjesnosti – jedinstvu sa samima sobom i jedinstvu s drugima. Tijek toga putovanja isti je za sve: djetinjstvo, mladenaštvo, sredovječnost, zrele godine. Svetkujemo dugovječnost, a time veličamo i Onoga koji daje život. Neka nas ovo dvadeset i prvo stoljeće zatekne na putu prema još većoj ljubavi za sve stadije života, na putu istraživanja duše i svladavanja umijeća starenja.

Uvidimo da smo uistinu braća i sestre sveopćega čovječanstva i sveukupne zajednice.

Potrebno je svakako spomenuti i sve drage ljude koji nam pružaju utjehu, potporu i ohrabrenje u životu i radu. Kako smo obje blagoslovljene velikim obiteljima, naša braća i sestre stalna su potpora u našim životima. Zahvaljujemo Michaelu i Kathy Brennan, Johnu i Patsy Brennan, Maureen i Tomu Hennessyju, Eileen i Kevinu Danaheru, Jimu Brennanu i Kay Brennan, kao i Claire Brewi, Grace i Billu Smithu, Riti i Edu Broganu te Barbari McFarrell.

Janiceina teta i naša dobra prijateljica Ann Travis jedinstvena je u svojoj odanosti, ljubavi i potpori, kao i svi naši nećaci i nećakinje. Cijenimo žene koje s nama dijele doživotnu ljubav te predanost služenju Bogu i bližnjemu, naše drage prijateljice iz reda sestara svetog Josipa, koje daju velikodušno: Pat McDonnell, Maryann Rogers, Mary Shalley, Margaret Raibaldi i Nori McNiff. Zahvaljujemo Pat i Peteru Bossetu. Djelovanje organizacije »Smjernice za sredovječnost« temelji se na bezbrojnim satima predanog, dobrovoljnog služenja iznimnih ljudi poput odvjetnika Kevina Meneillyja, direktorice Susan Keenan i direktora Lea Yochima, naše administrativne pomoćnice Beverly Moench, knjigovođe Johna Houlihana i računovođe Eda McGintyja. Bez njihove svesrdne pomoći nama osobno i djelovanju »Smjernice za sredovječnost«, ta organizacija ne bi doprla do toliko mnogo ljudi niti postigla sve ono što je postigla u proteklih dvadeset godina.

Zaokupljenost životom i razvoj duše u dugovječnom životu

Pjesnikinja i filozof

Rođena kao Margaret Lynn, Peggy se udala za Billa Guditusa. Obiteljski je život za Peggy i Billa bio najviši prioritet, pa su imali i uspješno podignuli desetero djece. Njihov je dom bio ispunjen ljubavlju i smijehom. Odlazili bi na kampiranja i priređivali bučne, vesele proslave. Kuća u kojoj su podignuli obitelj danas je povijesna znamenitost na Long Islandu u New Yorku. Ta stara kuća prepuna je značaja. Ona odiše poviješću, a zidovi i podovi govore o obiteljskom životu stoljeće prije obitelji Guditus. Bill je umro prije nekoliko godina, djeca su se razišla i žive svojim životima, a Peggy rekonstruira svoj život i u sedamdesetim godinama nastavlja živjeti svoju priču.

Kao filozof u srcu i pjesnikinja po prirodi, Peggy je počela pisati poeziju tek kada je Bill umro. Uskoro je osvojila Catherine Currie nagradu za poeziju, a njezine su pjesme objavljene u *Glavnom korijenu: Zborniku starijih pisaca* (Quigg, 1993, 22-23). Nakon nekog vremena objavljena je i knjiga njezine poezije. Peggy je otkrila da svaki gubitak u srednjim ili zrelijim godinama može poslužiti kao poticaj za okretanje vlastitoj nutrini, za crpljenje iz unutarnjih izvora, buđenje neiskorištenih potencijala, oslobađanje nesvjesnih, latentnih dimenzija jastva te za oplemenjivanje vlastite osobnosti, ali i svijeta. Ta majka desetero djece i baka više od dvadesetero unučadi, nije se zadovoljila promatrajući kako njezina djeca i unučad ostvaruju svoje osebujne osobnosti i darovitosti. Ona je tražila vlastite nove dimenzije i

smjernice u srednjim godinama te, ponovno, u zreloj dobi. Isp-rva se okrenula poeziji, kao misaonom, ali i aktivnom načinu pri-sje-ća-nja svoje životne priče. Ponovno se posvetila ispreda-nju te priče. Njezina tuga zbog Billove smrti potaknula ju je da se prisjeti njihove ljubavne priče. Otkriva li pjesma »Sastanak u kuhinji« mlade supružnike, muža i ženu koji zajedno priprema-ju večeru kao ravnopravni, očekujući ravnopravnu raspoređenost poslova, ili pedesetogodišnjake koji uživaju u radostima »prazno-ga gnijezda«?

SASTANAK U KUHINJI

Radio svira,
toplo je i ugodno,
»Želiš li pripremiti juhu
ili salatu?«
On joj natoči vina.
Celer i mrkvice mnogo su ukusniji
kada ih on pripremi.
Zato on odabere juhu. Znala je da hoće.
Ona opere rotkvice, pa osuši salatu.
On traži začine
u dnu ormarića.
»Narezat ću ti luk za salatu.«
Ona opazi kako mu je koža potamnjela.
»Svida mi se kada nosiš kućnu haljinu.«
Ona poseže za daskom za rezanje.
Zaplešu na omiljenu pjesmu.
Ona promiješa njegovu juhu.
On začini njezinu salatu. Tko može živjeti samo o kruhu?

Peggy Guditus nikada ne bi mogla »živjeti samo o kruhu«. Čovjek ne može »živjeti samo o kruhu«. Peggy nije mogla »živ-jeti samo o kruhu« ni u svojoj mladosti, ni u srednjim godina-ma. Ni u zrelijim godinama Peggy nije mogla »živjeti samo o kruhu«. Nitko ne može živjeti samo o kruhu.

Njezina pjesma »Težište« otkriva stariju ženu koja se krijepi prošlom ljubavlju, ali teži i žudi potpuno iskusiti ljubav u sadašnjosti. Životno ju je iskustvo poučilo da je svako godišnje doba njezina života imalo svoje radosti i svoje tuge. Ona želi iskapiti čašu sadašnjosti. Peggy je u posljednje vrijeme u sebi otkrila filozofa i pjesnikinju. Svatko od nas u sebi nosi arhetipskog pjesnika i filozofa koji uzburkava naša prošla iskustva i otvara nam oči za *sadašnjost*. To je samo jedan od mnogih divnih darova zrele dobi. Naše pjesme možda neće biti objavljene kao Peggyne, no, unatoč tome, pjesniku u sebi moramo dopustiti da od naše životne priče stvara poeziju. Pjesnik u nama može nam uputiti glasan poziv za buđenje i potaknuti nas da sami počnemo oblikovati svoje starenje.

TEŽIŠTE

Nisam li zadovoljna
u godišnjem dobu u kojemu živim,
možda nisam naučila živjeti.

Ako snijeg pada na moju sijedu glavu,
šiba me po obrazima
i grize,
a zatim zatrpa donje grane bora, zašto bih
priželjkivala proljeće?
Ili, kada dođe proljeće,
vrijeme traženja skrivenih pupoljaka
i šafranovih glavica,
zar bih trebala misliti o grabljanju otpala lišća,
odreći se proljeća i biti bez prvosvibanjske krune?

Sjećanja su za jučer.
Snovi su za sutra.
No, današnji ću dan zgrabiti, stisnuti i iscijediti,
grabit ću, stiskati i cijediti svaki novi dan
sve dok u njemu ne pronađem čaroliju.
Zatim ću poći na planinu
i pomoći Suncu da izađe.

Vremešna Peggy Lynn Guditus i dalje ispija čašu svojega života. Svojoj obitelji tako ostavlja dragocjeno nasljeđe.

Zadovoljstvo koje je pronašla u obiteljskom životu, nije ju spriječilo da zakorači u nešto širu zajednicu. Čak i kao preza-poslena supruga, kućanica i majka, Peggy je u svojoj župnoj crkvi poučavala vjeronauk. U sklopu župnog programa vjeronauka, jednom tjedno okupljala je djecu iz susjedstva na svojem »kućnom satu vjeronauka«. Vještine organizacije i komunikacije koje je razvila kod kuće, iskoristila je na položaju *područne voditeljice* kada je prihvatila zadaću komuniciranja sa stotinama roditelja i organiziranja vjeroučitelja i satova vjeronauka za djecu iz otprilike 2500 obitelji. Istodobno je nastavila poučavati vlastitu skupinu.

U srednjim godinama, kada je većina njezine djece zakoračila u odraslu dob, a neka su već i napustila roditeljski dom, Peggy je razmotrila svoj život i svoje darovitosti te prihvatila posao administrativne pomoćnice koji je obuhvaćao velike odgovornosti i na kojemu je mogla iskoristiti svoju kreativnost. Ponovno je sama zarađivala, a otkrila je i da na posve nov način komunicira i djeluje kao članica mnogobrojnog osoblja. Kako je oduvijek bila duboko svjesna vlastitih vrijednosti, Peggy je prihvatila izazov i promjenu te ih upotrijebila za otkrivanje novih aspekata svoje osobnosti.

Danas se ta žena u svojim sedamdesetim godinama, udovica, umirovljena s radnog mjesta administrativne pomoćnice, oporavlja od raka i nesebično daje kao majka, baka, prijateljica, pjesnikinja i filozof. Njezin je život dosegnuo vrhunac u proteklih nekoliko godina. Razvoj osobnosti koji se očituje u pjesmi »Težište« svjedoči o mogućnostima koje može pružiti samo dugovječnost. Peggy nastavlja istraživati »zaokupljenost životom u starijoj dobi«, ne samo za sebe, već i za sve nas. Ona posjeduje strast za životom.

Peggy se i dalje osjeća razapetom suprotnostima mladosti i starosti. Istodobno se prepušta procesu starenja i živi u ponuđenoj mladosti. U srcu je i dalje dijete te prihvaća radosti i tuge životnog putovanja. Riječju i djelom izražava mudrost koju taj zagrljaj starosti i mladosti rađa u njoj.

KALEIDOSKOP

Peggy Guditus

Starim
pršteći nezadovoljstvom
poput mrzovoljnog
adolescenta

tražim smirenje
ispod ogoljelih stabala
i vrtova koji su
izvan mogeg dosega

okupljajući duhove
jutrom i navečer
tražim mjesto
na kojemu se svjesnost skriva

tko sam ja

Kanim li poći na novo putovanje
što trebam ponijeti
što trebam ostaviti
mora li to biti staro
treba li to biti novo

tada odgovor
tiho

ponesi Sunce
i Mjesec
zapamćeni smijeh
jastuk na koji ćeš položiti glavu
i čajnik
za čaj

Dar dugovječnosti dvadesetoga stoljeća

U današnje vrijeme više nas ne iznenađuje da žena, poput Peggy Guditus, u sedamdesetim godinama, na početku dvadeset i prvog stoljeća, koja za sobom ima ispunjen i osebujan život, i dalje traži i otkriva nove, kreativne aspekte vlastite osobnosti u svojim poodmaklim godinama. Dvadeseto je stoljeće razotkrilo patrijarhalno izrabljivanje žena koje su bile sputane kulturnim određenjem. Osim toga, otkrilo je i negativne kulturne predrasude vezane za prirodu i ulogu starijih građana. Međutim, ono po čemu se te dvije činjenice najviše razlikuju jest sljedeće: žene su oduvijek prisutne, no, toliki broj ostarjelih žena uistinu je evolucijski fenomen dvadesetog te dvadeset i prvog stoljeća. Dug život je najnoviji, jedinstveni, neiskorišteni izvor, dar i kreativan izazov dvadeset i prvog stoljeća.

Danas ostajemo osupnuti kada čujemo da je netko umro u četrdesetim ili pedesetim godinama. Ako smrt dođe po šezdesetogodišnjaka, imamo osjećaj da je bio »tako mlad«! Još je toliko toga bilo pred njim! Čak i kada osoba umre u sedamdesetim godinama, pitamo se: »Kako to, kada toliki dožive osamdesetu, devedesetu, čak i više?«

Žalili smo za Jacqueline Kennedy i glumicom Audrey Hepburn, koje su umrle u šezdesetim godinama. Tako mlade! Oplakivali smo tragičnu i preuranjenu smrt tridesetšestogodišnje Diane, princeze od Walesa.

Dok smo pripremale prvu verziju ovoga rukopisa, pozornost su nam privukle osmrtnice u nedjeljnom izdanju *New York Timesa*, odnosno, dobi pokojnika koji su preminuli tog tjedna. Iznad kolumni s obavijestima o smrti običnih ljudi, urednici su istaknuli obavijesti o smrti pet javnih ličnosti.

dr. Bernard L. Osed, biokemičar, 95

P.H. Spencer, jedan od prvih zrakoplovaca, 97

Daryl Chapin, suradnik u razvijanju kolektora solarne energije, 88

James Bell, stručnjak za sinaptičku plastičnost, 80

Hans P. Nordheimer, direktor trgovačkog poduzeća, 88

Njihove poodmakle dobi nova su i zadivljujuća pojava dvadesetog stoljeća. Ljudima se sviđa živjeti tako dugo, a mnogi razvijaju

osoban stil te nastavljaju njegovati »zaokupljenost životom« i, iznad svega, strast za životom: neprekidan osobni razvoj i rast.

U sklopu izložbe nedavno postavljene u New Yorku, svoja je djela izložilo trideset starijih profesionalnih likovnih umjetnika. Svi su oni svoja najkreativnija djela ostvarili nakon što su zakoračili u šezdesete. Naziv izložbe bio je: *Još uvijek stvaramo*. Pa ipak, činjenica da čovjek u svojim šezdesetim godinama »još uvijek stvara« više nije ništa osobito. Umjetnici novog stoljeća rade i u sedamdesetim, osamdesetim i devedesetim godinama. Svima su nam poznata iznimna ostvarenja ljudi poodmakle životne dobi. Katharine Hepburn, glumica poznata po duhovitosti, ljupkosti i hrabrosti, primila je četvrtog Oscara za glavnu ulogu u filmu *Ljetnikovac na zlatnom jezeru*. Tada su joj bile sedamdeset i četiri godine. Gloria Stuart u svojoj je osamdeset i sedmoj godini nominirana za Oscara za ulogu u filmu *Titanic*.

Betty Friedan, istaknuta ličnost pokreta za ženska prava dvadesetog stoljeća, objavila je svoju pionirsku knjigu *Ženska mistika* 1963. godine, u svojoj četrdeset i drugoj godini. Trideset godina poslije, u sedamdeset i drugoj, nakon deset godina istraživanja starenja, i sama pomalo vremešna, još je jednom dala svoj jedinstven i kreativan doprinos objavivši knjigu *Vrelo starosti*. U svojoj prvoj knjizi opovrgnula je kulturalne stereotipe o tome tko je, zapravo, žena. Knjigom *Vrelo starosti* opovrgnula je kulturalne stereotipe o starijim osobama. Danas više ne iznenađuje to što ljudi poput Betty, u poodmaklim godinama daju značajan doprinos. Da bi to dokazala, Betty je, u svojoj sedamdeset i sedmoj godini, objavila još jednu knjigu: *Iznad spola*. U svojoj sedamdeset i sedmoj godini senator i astronaut John Glenn pošao je na svoje drugo putovanje u svemir, trideset i šest godina nakon prvoga putovanja.

Pa ipak, 1900. godine, na samom početku dvadesetog stoljeća, prosječan životni vijek iznosio je četrdeset i sedam godina. To nam je teško povjerovati, a kamoli shvatiti. Nedavno nas je zapanjio statistički podatak koji smo čuli na radiju: »Sedamdeset i pet posto ljudi koji su ikada u povijesti doživjeli šezdeset i pet godina, još uvijek su živi«. Takvi nas statistički podaci ostavljaju bez riječi. Dulji životni vijek velik je izazov i mogućnost za sve nas kao pojedince, ali i za našu kulturu, za naš narod i za cijeli svijet. Je li moguće da se životni vijek produžio u onom